

Fra FN-flygtningelejr til hjemkommune

10 anbefalinger til modtagelse af congolesiske kvoteflygtninge

Reorienting integration

Rapportserie nr. 1

Fra FN-flygtningelejr til hjemkommune 10 anbefalinger til kommuners modtagelse af congolesiske kvoteflygtninge

Forfattere:

Emilie Lund Mortensen

Rikke Trige Jensen

Clara Fuglsbjerg Ebberup

Joanna Skjoldan Hansen

Mads Ted Drud-Jensen

Mikkel Rytter

ISBN 978-87-91631-04-7

Tilrettelægning og omslag: Louise Hilmar, Grafisk afdeling, Moesgaard Museum

Tryk: Skabertrang

Oplag: 500 eks.

2022

Rapporten er blevet til på baggrund af forskningsprojektet "Reorienting integration", der er finansieret af Velux Fonden.

Der kan frit citeres fra publikationen med tydelig kildeangivelse.

Indhold

Introduktion.....	2
1. Vær godt forberedt og afsæt masser af tid.....	4
2. Boligplacering centralt.....	6
3. En tryk start med god tolkning.....	8
4. Kommunikation og sammenhæng i indsatsen.....	10
5. Tilrettelæggelse af integrationsforløb.....	12
Udsagn fra kommunale medarbejdere og nyankomne kvoteflygtninge.....	14
6. Fokus på sundhed og trivsel.....	16
7. Frivillige er en vigtig ressource.....	18
8. Økonomi er svært.....	20
9. Børn og unge skal godt i gang – sammen med mor.....	22
10. Mad og ernæring i en ny kontekst.....	24

Fra FN-flygtningelejr til hjemkommune

10 anbefalinger til kommuners modtagelse af congolesiske kvoteflygtninge

Introduktion

Danmark modtager i disse år congolesiske og burundiske kvoteflygtninge fra flygtningelejre i Rwanda. På baggrund af interviews med nogle af de nyankomne kvoteflygtninge, samt med kommunale medarbejdere, der har været involveret i modtagelsen, præsenterer denne rapport:

1. Viden om de aktuelle kvoteflygtninge og deres baggrund.
2. Aktuelle erfaringer fra modtagelse og integration i kommunerne.
3. Anbefalinger til den fremtidige modtagelse og integrationsindsats for denne gruppe.

Kvoteflygningene og deres baggrund

Siden 2018 har det været udlændinge- og integrationsministeren, der bestemmer, hvorvidt Danmark skal modtage kvoteflygtninge via FN's genbosætningsprogram, og i givet fald hvor mange og hvorfra de skal komme. I 2020 blev det besluttet, at Danmark skulle modtage 200 kvoteflygtninge fra Rwanda. I praksis blev 197 udvalgt, og de indrejste i Danmark i perioden december 2021-maj 2022.

I 2021 og 2022 blev det ligeledes besluttet, at Danmark skulle modtage 200 kvoteflygtninge fra Rwanda. Det forventes således, at endnu en gruppe vil ankomme omkring slutningen af 2022, og en gruppe igen i 2023.

De udvalgte kvoteflygtninge kommer altovervejende fra DR Congo og har boet i flygtningelejre i Rwanda i mange år – nogle siden midten af 1990'erne. Der er dog også nogle fra Burundi blandt dem, der kommer til Danmark, og de har typisk boet i flygtningelejrene i Rwanda i kortere tid. De udvalgte flygtninge er primært kvinder uden mandligt netværk. Det vil sige enlige kvinder, hvoraf de fleste har børn. Knap 2/3 af dem, der allerede er kommet til Danmark, er mindreårige børn og unge. Nogle familier rummer tre generationer, hvor bedstemor også er med. Der er også enkelte LGBT+ personer blandt dem, der ankommer.

Kvoteflygningene er meget forskellige, men fælles for dem er, at de har levet i flygtningelejrene i Rwanda i flere år. Det er typisk ensbetydende med stor fattigdom, barske forhold og få rettigheder. De har desuden været særligt udsatte på grund af deres køn, seksuelle orientering eller kønsidentitet. Børnene har gået i skole i lejrene, men mange af de voksne er analfabeter. Congoleserne taler kinyarwanda, og burunderne taler kirundi.

Når kvoteflygtninge bliver indstillet af FN til genbosætning i Danmark, bliver de indledningsvis interviewet af repræsentanter fra Udlændingestyrelsen og DRC Dansk Flygtningehjælp. De gennemgår desuden, inden afrejse til Danmark, en helbredsundersøgelse og modtager et kort før-afrejsekursus, afholdt af Udlændingestyrelsen, om forholdene i Danmark. De skal ikke søge om asyl, når de kommer til Danmark, da de får opholdstilladelse i for-

bindelse med udvælgelsen. De ankommer således fra Rwanda og skal direkte ud i den kommune, de på forhånd er visiteret til.

For mere baggrundsviden om målgruppen, se vidensnotatet Kvoteflygtninge fra DR Congo (DRC, 2021), som kan tilgås på drc.ngo/kvoteflygtninge.

Om rapportens anbefalinger

Anbefalingerne i denne rapport er udarbejdet i samarbejde mellem forskere fra Afdeling for Antropologi, Aarhus Universitet og Center for Udsatte Flygtninge i DRC Dansk Flygtningehjælp.

I flere kommuner efterlyses rådgivning og konkrete erfaringer omkring modtagelsen af kvoteflygtninge fra Rwanda, der ofte kræver en omfattende håndholdt indsats i de første måneder efter deres ankomst til Danmark. I denne rapport har vi samlet en række af sådanne gode erfaringer fra nogle af de kommuner, som allerede har modtaget kvoteflygtninge i slutningen af 2021 og begyndelsen af 2022.

Rapporten er en del af det igangværende forskningsprojekt "Reorienting Integration", der er et samarbejde mellem Aarhus Universitet, DRC Integration i Dansk Flygtningehjælp og VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Rapporten er baseret på kvalitative interviews med nyankomne kvoteflygtninge og kommunale medarbejdere i 22 kommuner. Der er i alt foretaget interviews med repræsentanter for 19 familier og med 35 kommunale medarbejdere. Enkelte familier og medarbejdere er interviewet flere gange. Alle interviews er gennemført i perioden februar-september 2022. Rapporten indeholder en række udsagn og citater fra interviews med kvoteflygtninge og kommunale medarbejdere. Disse udsagn er anonymiseret, og alle navne er i den forbindelse fiktive navne.

Udover interviews inddrager undersøgelsen også feltstudier ved to specialestuderende, der, som en del af forskningsprojektet, har fulgt en række familier gennem fire måneder hen over sommeren 2022, samt DRC Dansk Flygtningehjælps generelle viden om, og praksiserfaringer med, målgruppen.

Læs mere om forskningsprojektet, <https://cas.au.dk/reorienting-integration>

Denne rapport henvender sig bredt til kommunale medarbejdere og frontpersonale. Det er længe siden, at Danmark sidst modtog mange kvoteflygtninge, og af forskellige årsager kan det for mange kommunale medarbejdere være nyt at møde denne konkrete målgruppe i det daglige arbejde. De inkluderede anbefalinger dækker derfor over en bred vifte af tematikker relateret til ankomst og det nye liv i en dansk kommune, og en del vil være kendt viden og praksis for nogle.

Rapporten præsenterer ti temaer, som er væsentlige i relation til modtagelsen af de nye kvoteflygtninge. For hvert tema præsenteres fem konkrete anbefalinger.

1. Vær godt forberedt og afsæt masser af tid

Det er en meget stor omvæltning for kvoteflygtningene fra DR Congo, når de fra den ene dag til den anden skal omstille sig fra livet i en flygtningelejr i Rwanda til en tilværelse i en dansk kommune.

Generelt er det en udsat gruppe flygtninge, der har nogle hårde liv i bagagen. De har næsten alle opholdt sig i store flygtningelejre i Rwanda i mange år, hvor vilkårene for flygtninge er barske. Foruden at være udsatte bør disse flygtninge også betragtes som stærke, da de har klaret sig trods svære vilkår i mange år.

Flygtninge har få rettigheder i Rwanda, som er et fattigt land med høj arbejdsløshed samt mangel på jord, og den økonomiske støtte fra UNHCR er meget lav. Det betyder, at mulighederne for at få et arbejde eller en indtægt er stærkt begrænsede, og mange har således levet afsondret i lejrene langt fra hovedstaden, hvor de har klaret sig for omkring 100 kr. om måneden. De har levet under relativt basale forhold uden moderne bekvemmeligheder. En del af de voksne er analfabeter, har aldrig gået i skole og taler primært kinyarwanda.

Interviews i kommunerne viser, at der er stor forskel på familiernes behov, udfordringer og ressourcer. Generelt er der dog et stort behov for viden om – og

gentagende introduktioner til – mange praktiske og basale forhold i en dansk bolig og hverdag. Det kan for eksempel være brug af komfur, køleskab, vaskemaskine og forskellige rengøringsmidler samt håndtering af indeklima og affald. Det kan være, hvordan trafikken fungerer, og hvordan man tager offentlig transport, eller det kan være i forhold til økonomi, møntfod, bankkonto og indkøb. Hvordan køber man ind i et supermarked, og hvad kan man i det hele taget købe i hvilke butikker? Og hvordan håndterer man klimaet og de skiftende årstider i forhold til døgnrytme og krav til påklædning?

Opgaven med at introducere til livet i Danmark er derfor en del mere tidskrævende for kommunerne, end det oftest er tilfældet med andre grupper af flygtninge. De kommuner, vi har med i undersøgelsen, har generelt prioriteret mange medarbejderressourcer i den første tid efter de nye borgeres ankomst og etableret samarbejdsrelationer og -procedurer på tværs af forskellige kommunale aktører såvel som mellem kommune og lokalt civilsamfund (for eksempel frivillige). Erfaringen er, at de mange ressourcer i begyndelsen er nødvendige for, at familien får den tilstrækkelige støtte. Det er samtidig nødvendigt at balancere den store støtte med et blik for at styrke flygtningenes egen handlekraft over tid i den nye kontekst.

Anbefalinger

1. Det er godt givet ud at prioritere en tryk og god velkomst for familierne allerede fra modtagelsen i lufthavnen samt ved transport til kommunen og introduktion til den nye bolig. Her er der gode erfaringer med fremmødetolk.
2. Det er gavnligt at forberede så meget som muligt inden familiens ankomst:
 - Møbler, tøj, køkkengrej, legetøj til de mindste, osv.
 - Institutionspladser til børnene.
 - Dokumenter klar til underskrivelse.
 - Etablering af samarbejde om denne specifikke opgave mellem forskellige kommunale aktører såvel som mellem kommune og lokalt civilsamfund (f.eks. frivillige).
3. Det er vigtigt at prioritere de nødvendige kommunale ressourcer i begyndelsen af modtagelsen, og det kan være en større opgave, end man umiddelbart forventer. Det kræver ledelsesopbakning, men det er nødvendigt for at give den fornødne støtte.
4. Det er godt at være forberedt på, at mange basale og lavpraktiske forhold vil være helt nye. Det kræver forberedelse, introduktion og gentagelser. Det gælder f.eks. i relation til:
 - Lejlighedens indretning og inventar, såsom toilet, vandhane, komfur og vaskemaskine.
 - Lokalområdet med trafik og færdselsregler, offentlig transport og indkøb.
 - Økonomi og diverse systemer, som møntfod, bankkonto, rejsekort, MitID osv.
5. Det store behov for støtte kræver, at man samtidigt i indsatsen har kontinuerligt fokus på at yde hjælp til selvhjælp og styrke de nyankomnes oplevelse af egen handlekraft.

Det var svært i starten. For eksempel er den kylling, I spiser her, ikke den samme som den, vi kender hjemmefra. Men nu har vi efterhånden lært, hvor vi kan købe de forskellige ting henne.

(Gloria, kvoteflygtning)

Det at lære at handle ind, bruge komfuret og alle de her basale ting, det er virkelig en øver, for det skal gentages mange gange. Det betyder meget at bruge rigtig meget tid sammen med familien til at starte med, og så kan man gå ned i timer efterhånden.

(Marianne, kommunal medarbejder)

2. Boligplacering centralt

Når familierne ankommer til deres nye hjemkommune og træder ind over dørtærsklen til den bolig, som kommunen har anvist, kan en fremtidig tilværelse i Danmark langsomt begynde at tage form, og et hjem bygges op på ny.

De fleste familier har boet i flygtningelejre i Rwanda i mange år, hvor de har været vant til at bo side om side med andre flygtninge, som de har kendt i hele – eller det meste af – deres liv. Selvom vilkårene i lejrene er vanskelige, er der en stor støtte i at bo nær mennesker, der har samme sprog, baggrund og levede erfaringer som en selv.

I Danmark bliver de relativt få nyankomne familier fordelt til forskellige kommuner, ofte med langt imellem hinandens hjem. Mange kommuner modtager kun én familie per kvote. Nogle kommuner modtager to, mens enkelte kommuner modtager tre eller flere familier. Det kan være en ressource og modvirke ensomhed, at flere familier boligplaceres i den samme kommune.

Det er kommunens ansvar at anvise en bolig til familien. Mange kommuner er udfordret af mangel på billige boliger, som kan betales af den lave selvforsørgelses- og hjemrejseydelse. Derfor er det ikke alle kommuner, der har mulighed for at placere familien i en permanent bolig fra begyndelsen. Her bliver familien i stedet midlertidigt boligplaceret – sommetider i en nedlagt børnehave, plejebolig eller lignende.

Manglen på billige boliger betyder også, at nogle familier bliver boligplaceret på landet, langt fra transport- og indkøbsmuligheder og med få eller ingen naboer. Med et i forvejen spinkelt netværk i Danmark oplever en del at føle sig isolerede og overladt til sig selv.

Erfaringer fra vores interviews viser, at det har en positiv betydning for familierne at blive boligplaceret centralt i kommunen, tæt på naboer, sociale aktiviteter og daglige forpligtelser, som f.eks. institution og sprogskole. Flere kommuner har gode erfaringer med at placere familien i et boligsocialt område og samarbejde på tværs med de boligsociale viceværter. Det giver familien en tryk base og et naturligt udgangspunkt for at møde naboer og deltage i aktiviteter for både børn og voksne.

I kommuner, som modtager flere familier fra Rwanda, eller hvor der i forvejen bor personer med congolesisk baggrund, er det en oplagt mulighed at placere dem nær hinanden. At bo nær sine landsfæller er en vigtig kilde til gensidig støtte og erfaringsudveksling, som kan være et springbræt til at trives og deltage aktivt i samfundet på sigt.

Da gode naboer ikke nødvendigvis er gode bofæller, er det værd at overveje, om boligplacering af flere familier i samme bolig bør undgås. Nogle kommuner har set sig nødsaget til at boligplacere flere familier i samme midlertidige bolig, hvilket i et par tilfælde har givet anledning til konflikter.

I en familie, som bor sammen i flere generationer, er det vigtigt at være opmærksom på, at der kan være forskellige ønsker i forhold til at bo sammen eller hver for sig. Mens nogle synes, det er trygt at sove på det samme værelse i begyndelsen, udtrykker andre et behov for privatliv, enten i form af eget værelse eller på sigt måske egen bolig – f.eks. studiebolig.

Anbefalinger

1. Hvis muligt, er det en god idé at boligplacere familien i en hovedby eller relativt centralt i kommunen, tæt på naboer og sociale aktiviteter.
2. Det er vigtigt at boligplaceringen tager højde for familiernes hverdag og rutiner, f.eks. transport til daginstitutioner og sprogskoler.
3. Hvis kommunen modtager mere end én familie, kan det være en fordel at placere dem i samme lokalområde, så de kan støtte hinanden i at falde til og udveksle erfaringer på tværs. Undersøg desuden gerne, om der bor andre borgere med congolesisk baggrund i kommunen, som de nye borgere kan have glæde af at bo tæt på.
4. En permanent bolig bør tilstræbes så hurtigt som muligt, så familien kan få ro til at etablere sig. Boligplaceres familien midlertidigt, er det vigtigt at tale grundigt med familierne og forventningsafstemme, hvad de bør forstå ved "en midlertidig bolig".
5. Overvej fordele og ulemper ved at boligplacere flere familier i samme bolig.

Vi kender til nogle andre fra Rwanda, som bor i Danmark, men de bor langt væk. Når vi skriver vores adresse til dem, svarer de, at det er alt for langt væk. Så vi får ikke nogen besøg.

(Patricia, kvoteflygtning)

Siden jeg blev født, har jeg aldrig boet alene, jeg har altid boet sammen med andre i et stort fællesskab. Så jeg savner at kunne komme et sted, hvor jeg kan møde andre mennesker. Jeg ved ofte ikke, hvad jeg skal lave om eftermiddagen efter sprogskolen.

(Esther, kvoteflygtning)

De ved, at det er en midlertidig bolig, de bor i lige nu, men det er jo også et konfust begreb. Vi har snakket om deres ønsker i forhold til, om de ønsker at bo sammen eller hver for sig. Og så har vi hjulpet dem med at blive skrevet op på en venteliste til en permanent bolig.

(Søren, kommunal medarbejder)

3. En tryk start med god tolkning

Tydlig kommunikation og en tillidsfuld dialog er nøgleord i den gode modtagelse. Kommunikationen kan være udfordret af både sproglige barrierer såvel som forskellige sociale og kulturelle koder mellem familierne og de kommunale medarbejdere.

De fleste familier taler primært kinyarwanda, mens enkelte også taler swahili, kirundi eller andre lokale dialekter. En del af de voksne er analfabeter. Sprogbarrieren er en naturlig udfordring, som kræver, at tolkning prioriteres højt i kommunen. Generelt er der gode erfaringer med at gøre brug af samme tolk/tolke, så der kan skabes tillid til disse. De fleste foretrækker desuden fremmødetolkning – dvs., at tolken er fysisk til stede. Vi har erfaret, at familierne ofte stiller flere spørgsmål, når der er fremmødetolk ved møder.

Det er vigtigt at overveje, hvorvidt relationen mellem borgeren og tolken virker god og tryk. Det kan være afgørende for, om borgeren har mod på at udtrykke sig ærligt og stille de nødvendige spørgsmål. Det er desuden vigtigt at sikre sig, at de nye borgere forstår, hvad tolken siger og omvendt, inden samtalen går i gang, da der kan være væsentlige forskelle i dialekt, og der dermed let kan opstå misforståelser.

Der er relativt få kinyarwanda-tolke i Danmark. Som en del af deres tolkearbejde kan de for tiden blive konfronteret med mange hårde historier, som måske minder dem om, hvad de selv har oplevet. Det kan derfor være vigtigt, at der både hos tolkebureauerne og i dialogen mellem tolkebureau og kommune er opmærksomhed på tolkenes trivsel og på, om der opstår behov for støtte eller supervision.

Der er altovervejende gode erfaringer med at knytte en mentor, der taler samme modersmål og/eller har samme baggrund, til familien. Mentoren kan være en vigtig støtte og medvirke til, at familien føler sig tryk. Nogle kommuner tilknytter en mentor som del af den beskæftigelsesrettede indsats, mens andre ansætter en mentor i rollen som kulturmedarbejder, der kan hjælpe de nye borgere med at finde sig til rette i alt det nye og samtidig hjælpe de kommunale medarbejdere med at forstå familiens behov. Det kan også være, at en mentor kan hjælpe den nye familie ind i relevante sociale eller religiøse netværk og fællesskaber. I mange tilfælde vil en mentor kunne agere tolk – både ved møder med kommunale medarbejdere såvel som ved lægekonsultationer og hospitalsbesøg.

Tilknyttede familier en mentor, er det vigtigt at være opmærksom på, at vedkommende ikke tager over, men forsøger at overlade initiativ og styrke handlekraften hos de nytilkomne borgere. Dette kan kræve en grundig briefing af mentoren om dennes rolle og opgaver.

I mødet med familien kan det være en fordel at arbejde med piktogrammer eller andet billedmateriale, som kan lette kommunikationen og gøre det muligt at lave enkle aftaler. Der er også gode erfaringer med at gøre brug af simple sprog-apps og andre oversættelsesværktøjer, som for eksempel Google Translate, i den daglige kommunikation med de nye borgere. I denne sammenhæng bør der imidlertid tages højde for, at de nye borgere ikke nødvendigvis kan læse deres eget modersmål.

Anbefalinger

1. Anvend, hvis muligt, en fremmødetolk ved introducerende møder og den første tid efter familiens ankomst. Det skaber både tillid og tryk.
2. Gør gerne brug af bestemte tolke, f.eks. 1-3 faste tolke, til samme familie for at skabe genkendelse og kontinuitet.
3. Start møder ud med at sikre, at de nye borgere rent faktisk forstår tolken, inden samtalen går i gang. Der kan være forskellige variationer i dialekt.
4. Overvej muligheden for at tilknytte familien en mentor, der taler familiemedlemmernes modersmål.
5. Gør evt. brug af piktogrammer eller enkle oversættelses-apps i den daglige kommunikation med de nye borgere. Lav f.eks. en mappe med billeder over de forskellige steder og personer, som er vigtige i familiemedlemmernes hverdag (f.eks. af busstoppestedet, kommunens bygning, lægehuset, familiens mentor osv.). Det kan lette kommunikationen med familien og gøre det muligt at lave simple aftaler.

Vi ringer altid til vores mentor, hvis vi har brug for hjælp. Hun forstår os og snakker også dansk, så hvis der er nogle udfordringer, kan hun tage over og hjælpe os.

(Rosie, kvoteflygtning).

Vi har også øvet os i at stille konkrete spørgsmål. For eksempel kunne en misforståelse bero på, at vi har spurgt familien, om de havde nok ris, og så har de svaret ja. De har måske ment, at de havde ris nok til en dag, hvor vi har spurgt efter en måned.

(Helle, kommunal medarbejder).

4. Kommunikation og sammenhæng i indsatsen

Familierne er generelt overvældede af den store mængde information, de modtager i forbindelse med ankomsten til Danmark. De skal forholde sig til mange møder med forskellige personer og instanser og tage stilling til mange ting i de første uger efter deres ankomst. Har mødre børn i skolealderen, er der opstartsmøder på skolen, ligesom der er møder med familierådgiver, jobcenter, sprogskole etc. Det kan være overvældende, og flere kan mangle den fornødne viden til at kunne stille opfølgende spørgsmål. Det er svært at spørge uddybende ind til noget, man grundlæggende ikke kender til eller forstår.

Det er derfor vigtigt at afsætte god tid til spørgsmål i forbindelse med diverse samtaler og bevare troen på, at familiemedlemmerne, efterhånden som de gør sig nye erfaringer, også får mod på at spørge ind og forholde sig mere kritisk og reflekteret til det, de bliver fortalt.

De fleste af familierne har et stærkt familiært bånd. Det er imidlertid vigtigt ikke kun at se familien som en enhed, men også som individer og borgere med individuelle ønsker og behov. Overvej derfor ved husmøder at lade alle voksne i familien få tid til en individuel samtale, hvor de har mulighed for at ytre frustrationer og usikkerheder uden at have andre – herunder deres egne børn – på medhør.

For at sikre, at familien oplever sammenhæng og kontinuitet i mødet med kommunen, er det desuden vigtigt at gøre sig klart, hvordan kommunikation mellem forskellige kommunale aktører kan fungere bedst muligt. Det gælder både kommunikationen internt i integrationsteamet og med en eventuel mentor, daginstitution, skole, frivillige osv. Integrationsteams i flere kommuner har gode erfaringer med at føre logbog over de forskellige besøg hos familien via, for eksempel, en fælles mailtråd.

Det er en god idé at prioritere, at myndige familiemedlemmer tildeles en smartphone ved ankomst. Det kan skabe tryghed i forbindelse med ankomst, at det er muligt at tale med slægtninge og venner på kinyarwanda (deres modersmål) via WhatsApp og Facebook/Messenger på telefonen. Telefonen er også helt central i kommunikationen med de kommunale medarbejdere, frivillige og andre i familiens hverdag samt en sikkerhedsforanstaltning i tilfælde af ulykke i hjemmet.

En telefon giver bogstaveligt talt mulighed for, at de nye borgere kan have en kinyarwanda-talende ven eller slægtning "ved hånden", når det for eksempel gælder udfordringer med at finde de rette varer i supermarkedet, finde vej eller kommunikere med en medarbejder i daginstitutionen. En telefon giver desuden mulighed for at anvende forskellige oversættelsesprogrammer, som f.eks. Google Translate, der kan være et nyttigt redskab.

Den danske velfærdsstat er digitaliseret og meget kommunikation foregår på diverse digitale platforme. Familierne bør i den første tid fritages fra dette for at undgå unødige misforståelser og frustration. På sigt vil telefonen dog give dem adgang til et digitalt medborgerskab og adgang til f.eks. digital post, netbank og skole-hjemsamarbejde. Man må dog gå ud fra, at de digitale platforme som for eksempel AULA reelt ikke er en brugbar kommunikationskanal det første lange stykke tid.

Anbefalinger

1. Priorité et tæt samarbejde mellem forskellige kommunale aktører (f.eks. mellem integrationsteamet og daginstitution/skole) samt mellem kommune og civilsamfundsaktører.
2. Overvej om der skal føres logbog som redskab til at dele information mellem kommunale medarbejdere, der på skift besøger familien.
3. Gør gerne en telefon til del af familiens ankomstpakke, så de har mulighed for at kommunikere med hinanden og med andre udenfor familien, gerne en smartphone.
4. Vær forberedt på, at digital kommunikation, via diverse platforme og systemer, kan have lange udsigter. Sørg derfor for at fritage familien fra digital post og før dialogen med forældre til skolebørn et andet sted end AULA.
5. Forventningsafstem med de nye borgere i alle dele af forløbet – herunder til det faktum, at kommunen vil være mindre til stede i familien over tid. Afsæt gerne tid og giv familiemedlemmer mulighed for at stille diverse opklarende spørgsmål ved samtaler eller møder. Giv desuden tid til individuelle samtaler og mulighed for at tage personlige emner op.

Vi fandt ud af, at der var nogle rigtig søde mennesker her. De hilser på én, når man er ude at gå. Også dem fra kommunen, når man sidder sammen med dem, så mærker man, at de glade for én.
(Divine, kvoteflygtning)

Der var en positiv stemning til mødet på skolen i dag, og familierne havde mange spørgsmål. Det var noget andet, end da vi besøgte den anden skole, hvor de var mere tilbageholdende. Til mødet i dag var de en erfaring rigere og havde mod på at spørge ind til forskellige ting.
(Tina, kommunal medarbejder)

Man måler og afvejer jo hele tiden, hvad der er behov for hvornår. Nogle gange skal vi måske trække os lidt tilbage og andre gange skubbe på. Vi har brugt logbogen til at blive enige om det næste fokus, for eksempel at lære kogepladerne at kende. Det er vigtigt, at vi har haft en fælles viden om, hvilke mål vi sætter hvornår, så familien føler, at der er en rød tråd.
(Thomas, kommunal medarbejder)

5. Tilrettelæggelse af integrationsforløb

Ved ankomsten til Danmark har de nye borgere lige forladt en hård og meget anderledes tilværelse og oplever, at det er en ressourcekrævende proces med alt det nye. Samtidig er mange analfabeter og taler blot deres modersmål (kinyarwanda). Desuden er mange enlige forsørgere. En del er derfor trætte og udmattede efter ankomsten og har brug for tid til at lande.

Derfor har kommunerne afstemt ambitionerne og prioriteret nogle indsatser i selvforsørgelses- og hjemrejseprogrammet over andre. Desuden er det vurderingen i kommunerne, at det er de færreste, som vil være jobparate på den korte bane. En del af de voksne er startet på sprogskole relativt hurtigt, mens de beskæftigelsesrettede aktiviteter først iværksættes senere. Foruden at være udfordret af sproglige barrierer, udmattelse og manglende erhvervs erfaring har flere også helbredsmæssige udfordringer.

Der er således åbenlyse udfordringer i forhold til at få foden indenfor på det danske arbejdsmarked. Omvendt er der positive erfaringer at bygge på, da beskæftigelsestal indikerer, at tidligere årgange af kvoteflygtninge fra DR Congo generelt klarer sig godt på arbejdsmarkedet sammenlignet med andre grupper af flygtninge.¹ Nogle af de personer, vi har interviewet, er – eller har været – i praktik, ligesom en enkelt af de interviewede unge har fået fritidsjob som avisuddeler.

Generelt har de interviewede kvoteflygtninge stort fokus på at ville lære dansk så hurtigt som muligt – det opleves som en forudsætning for at kunne begå sig, få et netværk og et arbejde. Samtidig giver flere også udtryk for, at de gerne vil i gang med at arbejde så hurtigt som muligt. Faktisk er nogle overraskede over, at der går så lang tid, før de kan komme i gang. Flere af dem, der er interviewet nogle måneder efter ankomsten, giver udtryk for, at de keder sig og savner noget at lave i deres hverdag. De vil gerne forsørge sig selv og bidrage til det samfund, der har taget imod dem.

De unge, vi har interviewet, giver generelt udtryk for, at de ønsker at fortsætte deres skolegang, og at de drømmer om at tage en uddannelse. Nogle udtrykker bekymring for, om det kan lade sig gøre.

Flere af kommunerne fortæller om vigtigheden af at iværksætte afstemte aktiviteter med de rette match på arbejdsmarkedet for netop denne gruppe borgere. Målet er, at mødet med det danske arbejdsmarked kan blive en succesoplevelse, mens der samtidig tages hensyn til, at mange er enlige forsørgere, hvor både børn og voksne skal køres ind i daginstitutioner eller skoleforløb. Nogle kommuner oplever, at det kan være svært at finde virksomheder, som er tilstrækkeligt rummelige eller villige til at tage de nødvendige hensyn.

1. Danmarks Videnscenter for Integration: "Fem år efter: 4 ud af 10 flygtninge i beskæftigelse" (2020).

Anbefalinger

1. Fleksible og individuelt tilrettede forløb er altid vigtigt, men særligt for denne gruppe. Det kan tage tid at få basale og praktiske ting på plads, og nogle vil ikke være klar til arbejdsmarkedet på den korte bane. Ønsket om at komme i gang kan dog være stort, så det er vigtigt at gribe energien og relativt hurtigt iværksætte eller understøtte aktiviteter, der kan give succesoplevelser.
2. Forventningsafstemning i forhold til beskæftigelse, uddannelse, sprogskole og tidshorisont bør prioriteres med de enkelte familiemedlemmer. Husk uddannelsesperspektivet for de unge.
3. Vær opmærksom på det gode match med en lokal arbejdsplads og priorité t tæt opfølgning og samarbejde med virksomheden.
4. Vær opmærksom på mulige sundhedsmæssige problemstillinger – både hvad angår fysisk og mental sundhed. Sundhedsundersøgelsen hos praktiserende læge identificerer ikke nødvendigvis alle udfordringer, og udredning kan være vigtigt for at komme videre i integrationsforløbet.
5. Det er vigtigt, at alle parter tror på, at det kan lade sig gøre. Erfaringer viser, at det kan det. Og forskning viser, at tiltro til borgeren er afgørende.²

2. Væksthuset: "Beskæftigelses Indikator Projektet" (2017).

Det er vigtigt for mig at lære sproget, og så vil jeg også gerne arbejde.

(Olive, kvoteflygtning)

Jeg har fået at vide, at jeg måske kan arbejde på McDonalds eller som tømmer eller elektriker. Men det, jeg helst vil, er at fortsætte i skole.

(Daniel, kvoteflygtning)

Med moren har vi planlagt, at hun skal starte praktik i en genbrugsbutik. Så vi starter stille og roligt op. Vi tager det nedfra, så de får en succesoplevelse fra starten. 2-3 måneders praktik, og så er planen stille og roligt at få noget ordinært arbejde på hen ad vejen. For os var det vigtigt at komme tæt ind på dem og vise dem tillid, og så tage de andre ting stille og roligt.

(Maria, kommunal medarbejder)

Udsagn fra kommunale medarbejdere og nyankomne kvoteflygtninge

Vi har brugt en del tid på at snakke om børneopdragelse. For eksempel det at forældre ikke må afrette børn. Der har været en enkelt episode, hvor vi havde været rundt i byen, hvor sønnen kortvarigt var væk. Mor var blevet så nervøs, at hun gav ham en på siden. Vi er i løbende dialog omkring det, både i forhold til børneopdragelse, og hvor meget ansvar de ældste døtre bliver givet.

(Tina, kommunal medarbejder)

Det var en frivillig dame, der hedder Bente, og hende spurgte vi, hvorfor hun ikke besøgte os. Så siger hun, at det gør hun ikke, fordi vi kan ikke sproget, så hun ved ikke, hvad hun skal tale med os om.

(Jeanette, kvoteflygtning)

Vi har været meget glade for at komme her. Vi synes jo, at det er dejligt at vi kunne komme her, men vi har bare et problem, som vi ikke er så glade for, og det er stedet, hvor vi bor. Vi bor meget småt og vi, fx mig som har børn, jeg sover i stuen på en sofa, og jeg har nogle børn, jeg sover sammen med én på 12 år, og de andre har så et værelse, og det er ikke så godt, fordi det ene af børnene er en dreng; det går ikke så godt.

(Chantal, kvoteflygtning)

Jeg forklarede den 18-årige datter, at det kan godt være, at du har en selvstændig konto, men når du bor hjemme hos din mor, så skal du også være behjælpelig med betaling af husleje og mad og drikke. Det havde hun svært ved at forstå.

(Christian, kommunal medarbejder)

Så kort, altså hævekort fra banken. Det jeg har gjort, da de kom til samtale hos mig, jeg har haft en kort snak, omkring 15 minutter, med sønnen. Fordi jeg ville fortælle ham og moderen hvor vigtigt det er, at de holder sammen, og at han hjælper moderen, og at han gik lidt i skole, men ikke så meget, men det er moderen, som bestemmer. Det er moderen som har kortet. Det er ikke ham, som hæver penge.

(Inge, kommunal medarbejder)

Vi beder, men der er ikke nogen kirker her i nærheden, så vi beder på Zoom. Folk, som har været her længe, sætter os på linjen, og så beder vi sammen med dem på Zoom. Siden jeg kom, har jeg været to gange i en dansk kirke.

(Monique, kvoteflygtning)

Og så det der med komfuret, at tænde det og slukke det. Og vinduerne – de var så skræmte, fordi de boede på 1. sal, og vinduerne kunne åbnes helt, og da jeg åbnede det helt, skreg de "Nej nej, du vælter ned", og de rystede. Så lærte jeg dem, hvordan man åbner vinduet, men dagen efter turde de ikke.

(Sofie, kommunal medarbejder)

I starten var jeg rigtig meget hjemme ved dem. Så sagde jeg til dem, at på et eller andet tidspunkt begynder jeg kun at komme én gang om ugen. Dét havde de svært ved. Virkelig, virkelig svært ved. Så hvis der gik 3-4 dage, hvor jeg ikke var der, så var de frustrerede. Virkeligt frustrerede.

(Henrik, kommunal medarbejder)

Jeg arbejdede ikke [i Rwanda]. Jeg boede sammen med min mor, men vi fik økonomisk hjælp, og det var det vi levede af, men når pengene var sluppet op, måtte vi bare sulte.

(Bernadette, kvoteflygtning)

6. Fokus på sundhed og trivsel

Når mødre og børn kommer til Danmark, er der et stort behov for at fokusere på deres mentale og fysiske trivsel. I flygtningelejrene i Rwanda er der oftest begrænset adgang til sundhed og lægehjælp, og flere nye borgere lider derfor af ubehandlede eller endnu ikke diagnosticerede sygdomme, f.eks. sukkersyge. En del har desuden ubehandlede traumer.

Det er derfor vigtigt, at nye borgere gennemgår det obligatoriske helbredstjek efter ankomst. Helbredstjekket kan gennemføres af egen praktiserende læge, men dette identificerer ikke nødvendigvis alle udfordringer. Det er vigtigt at følge op undervejs. I nogle kommuner har man gode erfaringer med at lade en af landets indvandrermedicinske klinikker (i hhv. Odense og Hvidovre) stå for helbredstjekket. De indvandrermedicinske klinikker har særlig viden om patienter med flygtningebaggrund og er derfor ofte bedre rustet til at identificere forhold relateret til potentielle traumer og PTSD. Det samme gælder Sociallægeinstitutionen i Aarhus. Hvis lægen vurderer, at nogle har behov for specialiseret traumebehandling, kan de henvises til et af landets rehabiliteringscentre for flygtninge. Der findes tværfaglige behandlingscentre for flygtninge med traumer i alle regioner.

For at kunne tilgå både egen læge og anden nødvendig behandling er det vigtigt, at familierne hurtigt får et sygesikringskort og tildeles en praktiserende læge. Det er i denne sammenhæng vigtigt, at familierne får forklaret, hvornår de skal (og ikke skal) kontakte deres egen læge, og at de tilbydes tolkebistand i forbindelse med lægekonsultationer og/eller undersøgelser på sygehus – det bidrager til at skabe tryghed i situationen, ligesom det mindsker risikoen for misforståelser. Alle familiemedlemmer bør desuden hurtigst muligt tilbydes et besøg hos en tandlæge.

Endelig er det vigtigt at informere familierne om, hvad de gør i tilfælde af akut opstået sygdom eller ulykker i hjemmet. Hvis familien kan læse, kan det være en fordel at have et opslag på kinyarwanda og med grafiske illustrationer om brugen af 112. Alle nyere smartphones indeholder en "Advanced Mobile Location"-teknologi, der automatisk sender smartphonens placering til alarmcentralen, når en borger ringer 112.

Efter ankomst til Danmark vil nogle borgere opleve at føle sig isoleret eller ensomme. Det er afgørende for de nye familiers trivsel, at de bliver del af nye sociale netværk i Danmark – et lokalt congolesisk fællesskab, en frivillig ordning, en kirkelig menighed eller lignende. Her vil det være muligt at finde gode rollemodeller, der kan give perspektiv på fremtiden i Danmark.

I kølvandet på den første begejstring for den nye tilværelse i Danmark rammes nogle flygtninge af perioder med mindre initiativ og overskud, hvor de bliver håbløse og mister troen på, at de kan lykkes med at skabe sig et godt liv. Det er for mange en naturlig fase i eksiltilværelsen, som bedst kan overkommes ved endnu mere hjælp og støtte, herunder positive (sociale) oplevelser og eksponering for gode rollemodeller.

I en ny social og kulturel kontekst kan rengøring og personlig hygiejne være en udfordring. God hygiejne er imidlertid et vigtigt aspekt af trivsel og velvære. Da familierne kommer fra andre boligformer (uden badeværelse med koldt og varmt rindende vand), og ikke har erfaring med måden man rengør f.eks. et trægulv eller normer for personlig hygiejne i Danmark, kan det blive nødvendigt nænsomt at guide de nye familier til at opnå god hygiejne og få kendskab til standarder for god rengøring – herunder information om udluftning og gode råd til et sundt indeklima året rundt.

Anbefalinger

1. Prioriter tidligt at få gennemført det obligatoriske helbredstjek – enten hos egen læge, en indvandrermedicinsk klinik eller sociallægeinstitution. Det er vigtigt, at der følges op.
2. Det er vigtigt, at familiemedlemmer oplyses om deres rettigheder i sundhedsvæsenet, herunder retten til tolk.
3. Prioritér at mødre og børn tilses af en tandlæge, så de kan få et tjek af deres tandsæts tilstand og få gode råd om betydningen af kontinuerlig tandpleje.
4. Forvent at der skal tages nogle grundlæggende og nænsomme snakke om god hygiejne, herunder udluftning, rengøring og indeklima.
5. Hjælp gerne familierne ind i relevante sociale fællesskaber, hvis de ønsker det, da dette kan modvirke ensomhed og isolation samt bidrage positivt til deres daglige trivsel.

Da jeg kom hertil, blev jeg lidt syg, men når jeg bliver rask igen, kunne jeg godt tænke mig at arbejde. Vi er blevet taget godt imod. Lige nu bliver jeg undersøgt for noget med maven, så jeg skal til lægen. Men udover det, så har vi det godt.
(Esther, kvoteflygtning)

Jeg håber, man får afklaret hendes sygdom, for hvis man får en afklaring og har en behandling, vil hun måske få en aha-oplevelse, men jeg er også bekymret for, at hun er i dybt kulturchock, og jeg tror aldrig, at hun kommer ud og i gang med et arbejde. Jeg må selvfølgelig ikke sige det, jeg skal jo tro på, at det kan lykkes.
(Karen, kommunal medarbejder)

7. Frivillige er en vigtig ressource

Fordelingen af de nyankomne kvoteflygtninge mellem relativt mange kommuner er med til at besværliggøre kontakt og relationer mellem de nye familier. Kommunerne kan derfor med fordel hjælpe de nye borgere og familier med at vedligeholde eksisterende netværk og skabe nye relationer, der kan være en støtte på deres vej ind i det danske samfund.

Her er inddragelse af frivillige og civilsamfundet centralt. Det er forskelligt fra kommune til kommune, hvornår frivillige kræfter inddrages som ressource. En del er tilbageholdende med tanke på, at familierne lige skal have lov at lande, inden de skal forholde sig til endnu flere, nye ansigter. Andre kommuner inddrager frivillige tidligt i forløbet, hvis de nye borgere ønsker det. Flere kvoteflygtninge giver udtryk for, at de savner at møde flere mennesker – både andre congolesere og danskere. Det gælder både de, der bor isoleret fra naboer, og de, der bor i et bycentrum eller et alment boligområde, hvor der eksisterer muligheder for at møde andre mennesker i deres hverdag og for at deltage i leg og fælles aktiviteter.

De nyankomne borgere kan med fordel matches med en dansk netværksperson eller -familie via DRC Dansk Flygtningehjælps eller Røde Kors' store netværk af frivillige i Danmark. En frivillig kan både agere praktisk og social støtte i hverdagen og bidrage med hjælp til MitID, netbank, indkøb i det lokale supermarked, ture ud i det blå, fællesspisning og en tur på legepladsen eller andre ting afhængigt af behov og ressourcer. I alle tilfælde vil det være en fordel med en indledende forventningsafstemning omkring hvilken rolle og hvilke opgaver, den eller de frivillige kan og vil påtage sig, så alle parter går trygt til opgaven.

En del kvoteflygtninge er troende og kommer fra et liv, hvor religion har spillet en væsentlig rolle i deres hverdag. Mange congolesiske familier har sat pris på muligheden for at deltage i religiøse handlinger, bøn og salmesang. De tilhører imidlertid forskellige kristne retninger, såsom syvendedags adventister, pinsekirken eller baptistkirken. I flere tilfælde har lokale menigheder spillet en central rolle i at hjælpe deres trosfæller med at deltage i fællesaktiviteter og bistå dem med diverse udfordringer ved livet i Danmark.

Der findes allerede nogle tusinde congolesere i Danmark. Flere af dem er selv kommet hertil som kvoteflygtninge og kender til mange af de udfordringer, de nyligt ankomne familier står overfor. Flere kommuner har gode erfaringer med at trække på denne ressource. "Dansk-Congolesisk Forening" udgør et netværk af personer og familier, der på tværs af landet laver forskellige aktiviteter og arrangementer – herunder en ambition om at afholde et årligt sommertræf og en ungdomscamp i løbet af vinteren. Ofte får denne type diaspora-foreninger en central rolle i inklusionen af nye borgere, fordi man her finder et rum af ligesindede, hvor man kan tale sit modersmål og stille de spørgsmål om det danske system og samfund, som man ikke vil eller tør rejse overfor sin sagsbehandler, familierådgiver eller integrationskonsulent.

Endelig skal styrken af naboskaber ikke undervurderes. Det er ofte kutyme i boligkomplekser, opgange og villaveje, at man byder sine nye naboer velkommen. Ligesom det er veldokumenteret, hvordan flygtige kontakter på sigt kan udvikle sig til varige venskaber eller familielignende relationer, hvor f.eks. et ældre dansk ægtepar kan få rollen som "reservebedsteforældre" for børn i flygtningefamilier.

Anbefalinger

1. Overvej hvornår det giver mening at inddrage frivillige i modtagelsen af kvoteflygtninge – måske er det tidligere, end I tror? Ofte kan det være en god idé at række ud til dem allerede inden, I modtager familien i kommunen. Vær opmærksom på at bidrage til forventningsafstemning.
2. Flere kommuner har haft glæde af at involvere borgere med congolesisk baggrund, der i forvejen er bosat i kommunen, i modtagelsen af de nye familier. Måske kunne de have lyst til at dele ud af deres egne erfaringer og være tilknyttet familien som frivillige ressourcepersoner?
3. Ræk gerne ud til Dansk Røde Kors eller DRC Dansk Flygtningehjælp og få dem til at matche kommunens nye borgere med frivillige i de to organisationers store landsdækkende netværk.
4. Hjælp gerne familien med at komme i kontakt med relevante kirker og menigheder, hvis de ønsker det.
5. Overvej om det kunne være en idé at introducere de nye borgere til nogle særlige typer af frivillige netværk og civilsamfundsorganisationer, f.eks. for unge eller LGBT+ personer.

Frivilligtilbud for personer med flygtningebaggrund:

DRC Dansk Flygtningehjælp og Dansk Røde Kors har landsdækkende netværk af frivillige.

Specifikt for børn: Leg og Læringsklubber

'Leg og Læring' er klubaktiviteter for flygtningebørn i alderen 6-16 år, som støtter børnene i at falde godt til i Danmark. Børnene bliver tilknyttet en klub, hvor de sammen med andre flygtningebørn kan være nogle timer om ugen og deltage i hyggelige lege og aktiviteter arrangeret af frivillige fra DRC Dansk Flygtningehjælp. Leg og Læringsklubber er til stede i flere kommuner på tværs af landet.

Specifikt for unge: DFUNK

DFUNK, Dansk Flygtningehjælp Ungdom, tilbyder bl.a. lokale ung-til-ung-grupper, hvor unge flygtninge møder andre unge (både etnisk danske og unge med flygtningebaggrund). Her deltager de i forskellige fritidsaktiviteter, såsom udflugter, fællesspisning, sport og spil. DFUNK arrangerer også hvert år sommercamps for unge med og uden flygtningebaggrund mellem 16 og 30 år.

Specifikt for LGBT+ personer: LGBT Asylum

LGBT Asylum er en organisation, som arbejder for at forbedre vilkår og rettigheder for LGBT+ personer, der søger om asyl eller har opholdstilladelse som flygtninge i Danmark. LGBT Asylum tilbyder rådgivning samt psyko-social støtte og arrangerer sociale aktiviteter for og med LGBT+ flygtninge i Danmark, centreret omkring Aarhus og København.

8. Økonomi er svært

For de nyankomne familier og borgere udgør økonomi en stor udfordring, og der er mange ting at lære, herunder at hæve penge i en hæveautomat, at tilgå netbank med MitID, at betale regninger osv. Nogle familier har været vant til bytteøkonomi, og mange har svært ved at få greb om pengenes værdi i Danmark. Det er en stor omvæltning at lære at betale med kort eller kontanter ved kassen i supermarkedet, ligesom det kan tage lang tid at lære de billigere alternativer og discountvarer at kende i det lokale supermarked.

Familierne modtager den relativt lave selvforsørgelses- og hjemrejseydelse. Det kan derfor være svært at få pengene til at slå til – særligt i starten, før der f.eks. kan ansøges om boligstøtte. Det kan i mange familier afføde en vis usikkerhed, hvis der ikke er styr på eller gennemsigtighed omkring deres økonomi, da mange har svære økonomiske udfordringer med sig i bagagen. Det er derfor en god idé at få klarhed omkring familiernes økonomi – med bankkonto, hævekort og netbank – så hurtigt som muligt efter deres ankomst til Danmark. Senere, eller når behovet opstår, kan det være en fordel at introducere til relevante apps på telefonen som Netbank, MobilePay osv. Dette forudsætter selvfølgelig, at mødre har adgang til en telefon.

Som beskrevet oplever mange familier det som en stor udfordring at få greb om værdien af den danske krone. Måske ser beløbet på kontoen ved månedens begyndelse stort ud for mange nye borgere, men af denne ydelse skal familien både betale regninger og sikre, at der er penge til mad og basisvarer. Det kan tage lang tid at lære at få pengene til at række, og mange familier har brug for hjælp til dette i starten.

For mange kommunale medarbejdere udgør familiernes økonomi en reel bekymring. For at sikre, at der er penge til mad i slutningen af måneden, har nogle kommuner valgt at søge fuldmagt til at administrere familiens økonomi, indtil myndige familiedømmer selv har fået bedre greb om indtægt og forbrug. I andre kommuner udbetales en ugentlig kontant rate af deres ydelse.

Nogle kommuner har modtaget familier i flere generationer eller familier med store eller myndige børn. Er barnet myndigt, modtager barnet en selvstændig ydelse. En voksen datter modtager således sin egen ydelse, mens familiens mor ligeledes modtager en ydelse. I andre familier får en ung søn eller datter måske et fritidsjob og vil på sigt få sin egen indtægt. I disse situationer bør det overvejes, om familien har brug for hjælp til en samtale og forventningsafstemning omkring privat eller individuelt forbrug og fælles ansvar for husholdets økonomi. Det kan måske give anledning til konflikter eller gnidninger i familien, hvis der er uenighed om, hvem der er ansvarlig for at bidrage til familiens husholdning.

Det er en fordel at introducere familierne til lokale genbrugsforretninger, hvor de kan anskaffe sig og selv vælge tøj, sko og boliginventar til overkommelige priser. Vær desuden opmærksom på, at kvinder med små børn kan have behov for en barne- eller klapvogn, som kan være en tung økonomisk post at løfte for familien. Der kan derfor være behov for hjælp til at søge billigere og/eller brugte alternativer eller til at søge donationer i lokalområdet.

Anbefalinger

1. Overvej om det i en overgangsfase i begyndelsen kunne være en hjælp for familien at udbetale deres selvforsørgelses- og hjemrejseydelse som ugentlige, kontante rater.
2. Hjælp mødre med at få kendskab til discountbutikker og billige alternativer, når de handler ind i deres lokalområde.
3. Brug gerne tilbudsaviser fra lokale supermarkeder til at demonstrere priser og prisforskelle og til at gøre familiemedlemmer fortrolige med udseendet på basale fødevarer.
4. Ved familier i tre generationer, og i de familier, hvor der er store eller myndige børn, bør de tilbydes en samtale (eller flere) omkring privat forbrug versus deres fælles ansvar for familiens økonomi.
5. I familier med teenagebørn er det en god idé at italesætte over for de involverede parter, at det er mor, som bestemmer over hævekortet og administrerer familiens økonomi.

Det er svært for os at håndtere penge. Vi ved ikke, hvor meget pengene svarer til, så vi har nogle gange haft for lidt med, når vi har handlet.

(Vanessa, kvoteflygtning)

De har også sagt ja til, at vi administrerer deres økonomi, så de får en ugentlig udbetaling af deres integrationsydelse. Det var de faktisk taknemmelige for, at vi spurgte dem om. Det er svært at forholde sig til økonomi og priser her, så det var for at undgå, at hele månedens budget var brugt op efter en uge.

(Jens, kommunal medarbejder)

9. Børn og unge skal godt i gang – sammen med mor

En stor del af de knap 600 congolesiske kvoteflygtninge, der er kommet, og efter planen vil komme til Danmark i 2021, 2022 og 2023, er børn og unge i alderen 0-18 år. Alle disse børn og unge skal i gang med at opbygge et liv og en hverdag, der er meget anderledes fra det, de kender fra flygtningelejren. De skal starte i daginstitutioner, folkeskoler og fritidsliv. Det betyder også, at deres eksisterende familiestruktur og opdragelsesmønstre vil blive udfordret. Mor vil fortsat være børnenes nærmeste omsorgsperson og afgørende for deres trivsel, men hun skal også selv lære, hvad det indebærer at være mor og forælder i en dansk velfærdsstat. I denne forandringsfase får børn og unge, samt deres mødre (og evt. andre familie-medlemmer), brug for omfattende hjælp og støtte.

Der er stor forskel på, hvordan det går for de børn og unge, som allerede er kommet til Danmark. Kommunerne melder om både gode og mindre gode erfaringer omkring børn i skole og dagtilbud. Udfordringerne opstår ikke kun i relation til almen trivsel – nogle børn, unge og deres mødre har også traumatiske oplevelser med sig i bagagen. Det kan være, at der skal professionel hjælp til at håndtere dette bedst muligt. I alle tilfælde er et tæt samarbejde mellem den kommunale forvaltning, skoler, daginstitutioner og familierne afgørende.

De fleste børn i skolealderen har gået i skole i flygtningelejrene, men uden den læringspædagogik og det alsidige fagudbud, der tilbydes i folkeskolen. I Danmark vil mødre også blive konfronteret med forventninger om at være aktive forældre, der involverer sig i deres børns skolegang, f.eks. ved brug af AULA og deltagelse i skole-hjem-samarbejde. I forbindelse med børnenes start i folkeskolen må der tages en række ekstra hensyn, dels for at få børnene inkluderet i deres respektive klasser og dels for at lære deres mødre, hvilke forventninger skolen har til dem som forældre. En udfordring kan her blive, at en del mødre er analfabeter og kun har sporadi-

ske erfaringer med skolegang. Generelt må skolerne påtænke ekstra ressourcer til de klasser, som på sigt modtager børn, der er kommet til Danmark som kvoteflygtninge.

Ligeledes forholder det sig med tilbud til førskolebørn. I flygtningelejren har mindre børn typisk været passet i hjemmet af mødre, tanter eller bedstemødre, men i Danmark, hvor mødre skal på sprogskole og i praktik, skal børnene starte i dagpleje, vuggestue eller børnehave. Det kræver tillid at afgive sit barn til personer, man ikke kender, og som taler et andet sprog – ligesom hele konceptet omkring daginstitutioner og professionelt pædagogisk personale kan være svært at rumme, hvis man ikke kender til det. Flere kommuner har haft gode erfaringer med at lave lange indkøringsforløb, hvor mor får lov at deltage i institutionens hverdag.

For at få hverdagen til at hænge sammen i familierne kan det være en fordel at have børn i samme daginstitutioner eller folkeskoler, så mor ikke skal aflevere 3-4 forskellige steder om morgenen. Det kan også være med til at mindske opgaven for kommunens pædagogiske personale, at børnene samles i samme daginstitutioner og folkeskoler. Ikke mindst kan det være rart for børnene.

Nogle kommuner har oplevet, at de unge i familierne bliver skubbet i forgrunden i relation til nye opgaver, IT-redskaber og måder at gøre tingene på. Her kan børn oplagt være en ressource, da de ofte er hurtige til at lære nyt og måske allerede har tidligere erfaringer at trække på. Det er dog vigtigt, at store børn og unge ikke pålægges en voksens ansvar. Selvom de måske kan lidt engelsk, bør de ikke agere tolk eller familiens kontaktperson med kommunen.

Mange børn og unge vil have stor glæde af at blive introduceret til fritids- og foreningsliv. Her skal de imidlertid ofte have lidt hjælp til at identificere,

hvilke sportsgrene eller aktiviteter der kan være sjove og spændende for dem. Hjælp dem gerne med at se, hvilke muligheder der findes i kommunen og organiser det for familierne med fripladser. Alternativt kan man prioritere, at børn og unge får fripladser til SFO-ordninger eller ungdomsklubber. Det kan bidrage til at øge barnets netværk, trivsel og selvværd, ligesom det gavner børnenes tilegnelse af dansksproglige kompetencer at indgå i fællesskaber med andre børn.

Endelig er det vigtigt at være opmærksom på opdragelsesformer og-metoder. Det har i flere kommuner været nødvendigt tidligt i forløbet at tage nogle samtaler med mødre (og evt. andre voksne i familien) om, at det er forbudt at slå eller på anden måde bruge fysisk afstraffelse som element i børneopdragelse. Mor skal ofte lære og have hjælp og støtte til at benytte nogle andre opdragelsesmetoder, end dem hun anvendte overfor børnene i Rwanda.

Anbefalinger

1. Prioritér en tæt dialog og samarbejde mellem alle involverede aktører: Forvaltningen, folkeskole, daginstitution og familie. Dette samarbejde kan etableres, før børnene starter, og videreføres og udvikles med tiden. Sørg for at mor og børn føler sig trygge og forstår, hvad der skal ske hele vejen igennem.
2. Overvej om mødre med mindre børn kan introduceres til lokale mødregrupper eller legegrupper.
3. Hjælp gerne de lidt større børn med at finde fritidsaktiviteter, som de interesserer sig for, eller som kunne være sjove at prøve. Det vil være en styrke for deres veje ind i Danmark at deltage i det lokale foreningsliv.
4. Vær opmærksom på, at børnene ikke får pålagt eller påtager sig en voksenrolle i forbindelse med modtagelsen og opbygningen af deres nye tilværelse i Danmark. Børn skal have lov til at være børn.
5. Hjælp mor med at tilegne sig nye redskaber til børneopdragelse og moderskab, f.eks. ved hjælp fra en familierapeut, deltagelse i kurser om forældreskab eller ved at møde og lære fra andre mødre i mødregrupper.

Håndbog:

Lærere og pædagoger, som ønsker mere viden om modtagelse af børn med flugtbaggrund, kan blandt andet finde information i håndbogen 'Børn med flugtbaggrund i daginstitution og skole – En guide til modtagelsen af flygtningebørn og deres familier' udgivet af DRC Dansk Flygtningehjælp (2022). Kan findes på drc.ngo/boern.

Fritidsaktiviteter:

DRC Fritidsindsats giver via Fritidspuljen støtte til kontingent og afholdelse af aktiviteter. Støtten er målrettet børn, unge og familier med flygtningebaggrund. I udvalgte kommuner arbejder Fritidskorps desuden med lokal brobygning til foreningslivet. Kan findes på drc.ngo/boern

10. Mad og ernæring i en ny kontekst

For mange nyankomne borgere og familier giver mad anledning til mange bekymringer umiddelbart efter ankomsten til Danmark. Da nogle familier har oplevet at sulte, er det særligt vigtigt for mødrene, at de kan give deres børn et måltid mad og sikre sig, at de bliver mætte. Men det kan være svært at finde de rette fødevarer til tilberedningen af den mad, som børnene og familierne kender. Det er for eksempel majsmel i store poser, som kvinderne kan have svært ved finde i deres nye næringsområde. Her kan det være en fordel at inddrage andre congolesiske medborgere fra lokalområdet, som har kendskab til, hvor specifikke fødevarer kan købes til favorable priser.

Flere af de nyankomne familier spiser ikke svinekød, ligesom de ikke er vant til at spise fastfood som pizza, sandwich og lignende. Det kan derfor være en hjælp i familiens første tid i landet at indkøbe basisvarer i form af majsmel, kartofler og ris forud for familiernes ankomst. Nogle kommuner har med stor succes søgt hjælp hos medborgere med congolesisk baggrund, som dels har bistået de kommunale medarbejdere med at foretage de rette indkøb og dels har tilberedt et måltid i forbindelse med den nye families ankomst.

Flere nyankomne borgere skal lære at begå sig i et køkken, som typisk er indrettet med elektrisk komfur, ovn og køleskab. Det kan kræve tid og gentagne introduktioner. Der er måske behov for at guide familien i forhold til den rette opbevaring af visse fødevarer – nogle har for eksempel aldrig

brugt et køleskab. For mange vil det desuden være nyt at skulle lave mad på og betjene et komfur. Flere nye borgere er vant til at lave mad i store gryder, og det bør derfor overvejes, om sådanne gryder kan anskaffes forud for familiernes ankomst.

For mange nyankomne borgere er det en stor omvæltning at skulle begå sig og handle ind i et supermarked. Manglen på dansksproglige kompetencer er en udfordring i forbindelse med daglige indkøb af basale fødevarer. Hvordan ser sukker ud, og hvad med tebreve? Det kræver hjælp og tid at lære nye fødevarer at kende og finde gode alternativer til kendte fødevarer. Læs evt. tilbudsaviser med flygtningene og klip billeder ud af varer, så de kan spørge om hjælp i deres lokale supermarkedet, hvis de ikke selv kan finde varen.

For mange mødre med børn i institutions- og skolealderen tager det tid at blive dus med madpakken. Mange mødre har været vant til at tilberede et varmt måltid mad til børnene midt på dagen. Nogle børn har derfor svært ved at vænne sig til at spise smurte madder og pålæg og foretrækker at have en middagsrest med til frokost. Det kan være en hjælp for mødrene med konkret inspiration til, hvad en sund madpakke kan bestå af – vis gerne billeder. Vær også opmærksom på at vise mødrene, at der findes gode og sunde alternativer til rugbrød, herunder madpandekager, middagsrester, grovboller osv. Der kan desuden være et generelt behov for inspiration til nye retter og hjælp til at sammensætte en varieret kost i nogle nyankomne familier.

Anbefalinger

1. Det kan være en hjælp at søge råd og vejledning om indkøb af særlige fødevarer hos medborgere med congolesisk baggrund forud for de nye familiers ankomst.
2. Spørg gerne familiemedlemmerne hvilken mad, de godt kan lide, og hjælp dem med at finde de rette fødevarer i det lokale supermarked.
3. Man kan med fordel klippe billeder af bestemte fødevarer (f.eks. sukker eller tebreve) ud af tilbudsaviser. Disse udklip kan familierne vise medarbejdere i det lokale supermarked, hvis de har svært ved at finde en vare.
4. Hjælp de nye borgere til rette i deres nye hjem ved tålmodigt (og eventuelt flere gange) at introducere dem til de forskellige køkkenremedier i boligen.
5. Introducer børnefamilier for hvad en madpakke er for en størrelse, og giv dem forskellige ideer og anvisninger til, hvordan en sund madpakke kan se ud.

Det vi savner, det er at købe lokal mad, som vi plejede at købe i Rwanda, men som ikke findes herovre. Det er for eksempel gult majsmel og ris i store poser.

(Gloria, kvoteflygtning)

Vi blev hele tiden overraskede over, hvor lidt de vidste omkring mad. Vi havde undersøgt, hvilken slags mad de havde været vant til, men alligevel var det, vi købte, snarere som et festmåltid for dem. Det kom bag på os, hvor meget de havde sultet. De første par dage, var de lidt overraskede over den mad, vi købte, men de grinede og sagde, at det var som at holde fest hver dag. Vi havde en dialog med dem om, hvilken slags mad de godt kunne lide, fx at de helst ville have en kylling uden for meget fedt.

(Bente, kommunal medarbejder)

Relevante materialer og mulighed for sparring

- Folder om at opleve krig og flugt (kinyarwanda) (drc.ngo/kinyarwanda)
- Vidensnotat om congolesiske kvoteflygtninge (drc.ngo/kvoteflygtninge)
- Center for Udsatte Flygtninges hotline (drc.ngo/cuf)
- DRCs Frivilligindsats (drc.ngo/frivillig)
- Reorienting Integration (cas.au.dk/reorienting-integration)

width="927" height="927" data-bbox="0 0 240 15">

AARHUS UNIVERSITET

DRC DANSK
FLYGTNINGE
HJÆLP

VIVE

DET NATIONALE FORSKNINGS-
OG ANALYSECENTER FOR VELFÆRD

VELUX FONDEN

